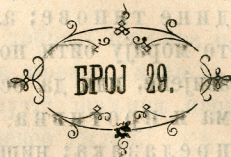

ПОЗОРИШТЕ.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЌИЋ.

ИЗЛАЗИ ЧЕТИРИ ПУТА НА НЕДЕЉУ НА ПО ТАБАКА. — СТОЈИ ЗА НОВИ САД 40, А НА СТРАНУ 60 НОВ. МЕСЕЧНО. — ЗА ОГЛАСЕ
НАПЛАЌУЈИ СЕ ОД ЈЕДНЕ ВРСТЕ 3 НОВ. И 30 ЗА ЖИГ ОВАКИ ПУТ.

ДОПУНЕ И ИСПРАВКЕ ЗА „ГРАЂУ ЗА ИСТОРИЈУ СРП. ПОЗОРИШТА“

од Јована Ђорђевића.

(Наставак.)

Ако спада у виши разред, у „аристократију,“ онда је већ нека извесна величина, и по томе може бити и вештак, па и велики вештак.

Али питање гласи: је ли на свом месту као вештак? Које је то његово место? То је народно позориште, организам, састављен из многих елемената. Вредност ових појединих елемената цени се по користи, коју позориште од сваког појединог имати може, и то је онда позитивна вредност. Али може бити и вредности негативне, и та се цени по штети, коју позориште од сваког појединог елемента имати може. Глумац идеалиста не иде никад хитимично позоришту на штету: али глумац материјалиста оће да иде, па и иде му на штету, кад год то његова корист или сујета иште; и та је штета у правој пропорцији са његовом глумачком вредношћу. За то сам напред и казао, да ове врсте глумци врло често постају негативне величине, јер кад год се рачун склопи, скоро ће се увек наћи, да су заводу више шкестили, него користили. — Публици се њивова игра допада, они су њени љубимци. И нама се допада лепа кармин боја, што се цеди из неких ситних вашица; али оно дрво, на коме се ови паразити легу — може се због њих осушити.“ — А пошто народу треба увек да је прече оно једино дрво, позориште, него ови ма како лепо и шарени паразити, који се увек може наћи у довољном броју; — пошто даље ови паразити не желе, да они служе позоришту и народу, него ови да служе њима: то се они и не сматрају за удове позоришног организма, дакле нису на свом месту ни као вештаци.

Што се год греша од стране глумаца против идеје народног позоришта, све то греше глумци материјалисте, спекуланти. Они су криви, што је глумачки сталеж толико извиган, што му је подругљиво име „комедијаша“ пришивено. Они све мане номадских глумачких дружина увлаче и у светлиште народног позоришта, и дају повода противницима ове просветне установе, да због њих подигну вику и на сам завод и на врстне и вредне чланове његове, с којима се и народ и позориште може дичити и поносити.

У осталом где год се комедијашлук у својим гадним видовима појави, свагде је много крива и сама публика. Кад не би публика разумела за глумачке плетке, не би се ове ни правиле у толикој мери. Према „потрошњи“ удешава се и „производња.“ — Где и публика води рачуна о моралу, о патриотизму, о науци и вештини, ту се ове врлине и код глумаца траже и поштују, и ту се материјализам и комедијашлук не може развити. За то овакви појави у позоришту бацају увек сенку и на дотичну публику, јер дају рђаву сведочбу за њен морал, патриотизам и њену образованост.

Читаоци нека ми опросте ову подужу дигресију. Она истина не спада у строгом смислу ни у грађу, а још мање у допуну за грађу историје позоришне; али може у нечему послужити будућем историку као кажинут у гдекојем позоришном питању.

Ја сам овде наводио типове, а не портрете. То се даје на први поглед увидети. Набрајао сам црте, које карактеришу поје-

дине типове; али нисам казао, да све те прте морају бити потпуно на броју, савршено развијене, или да осим њих не може доћи још која, ма и противна прта. У природи свуда има прелазака; ништа није ни сасвим сјајно, ни сасвим тамно. И најбољи човек може кадгад да поклизне; и зликовац може кадгад да учини добро дело. За то је нужно, да се води тачан рачун, да се бележе и добре и зле стране, па кад се све скупи, и једно од другог одбије, онда се показује резултат, позитиван или негативан. Човек није ни анђео, ни ђаво, а још је покојни Сечењија казао, „да он ни анђела не држи, да је са свим бео, ни ђавола, да је сасвим црн; за анђела вели, да је мало пепељасте боје, а ђаво да је јако „црномањаст.“

А сад да се вратимо на ствар.

Према свему, што је до сад речено, можемо оценити, колику вредност имају за историју српског позоришта сви до сад познати нам податци, као и они, који ће се тек доцније покупити.

Вредност ова има се ценити према томе, у колико су позоришне представе, о којима је кад реч, биле почетак новог развитка, нове епохе позоришне, или су биле само ре-

петиције пређашњих сличних радова. Сваки је почетак овде важнији од репетиције, а међу репетицијама важнија је старија од доцније.

Ми имамо и дан данас представа са децом, као што их је Јелисејић давао пре 87 година; али се те слабо где и спомињу изван онога места, а Јелисејићеве имају општу вредност за сав народ, и брижљиво разбирамо и за најмањ податке, јер то беше први покушај. — Ми имамо и дан данас дилетантских представа, као што их је давао Вујић пре 61 године; али их не пратимо с оном пажњом, с којом разбирамо за Вујићеве прве покушаје. — Ми имамо и дан данас приватних глумачких дружина; али њихова радња није од толиког интереса за сав народ, од коликог би н. пример било, да нам се расветли она епоха, кад су пре 30 и више година били први покушаји за образовање приватних глумачких дружина, и јер већ бројимо око 14 година, одкако се код нас ради на самом вршку позоришне пирамиде, на народним позориштима.

Доцније репетиције важније су од старијих само у том случају, ако су послужиле као мост за прелазак из једне епохе у другу.

(Наставиће се.)

ГРАЂА ЗА ИСТОРИЈУ СРПскоГ ПОЗОРИШТА.

(Наставак.)

448. „Свуда ли су тати,“ шаљива игра у 1. чину, од Штикса, превео С. Димитријевић.
449. „Смушењак,“ лакрдија у 3 чина, од Нестроја, превео Ј. Фрајденрајх.
450. „Секо, нећеш далеко,“ шаљива игра у 3 чина, од Кајзера, превео Маснец.
451. „Супруг и нежења,“ шаљива игра у 4 чина, од Кубића.
452. „Струенсе,“ жалосна игра у 5 чинова, од Х. Лауба, превео С. Димитријевић.
453. „Свингин оракул,“ шаљива игра у 1. чину, од Фелда, превео А. Мандровић.
454. „Сиромашни маркез,“ позоришна игра у 2 чина, од Диманоара, превео Др. Д. Деметер.
455. „Сељак Гаван,“ позоришна игра у 4 чина, од К. Бирхфајферке, превео С. Димитријевић.

456. „Слепарија,“ шаљива игра у 2 чина, од Лабиша, превео А. Шеноа.
457. „Сол брака,“ шаљива игра у 1. чину, од Гернера, превео С. Димитријевић.
458. „Седа влас,“ шаљива игра у 1. чину, написао Октав Феље, превео Асангер.
459. „Стан с покућством,“ шаљива игра у 1. чину, од Гернера, превео С. Димитријевић.
460. „Стари младићи,“ позоришна игра у 5 чинова, написао В. Сарду, превео др. Д. Деметер.
461. „Само мајка,“ шаљива игра у 2 чина, од (?), превео Шулер.
462. „Солидан супруг,“ шаљива игра у 1. чину, од (?), превео (?).
453. „Сејислав,“ драма у 4 чина, од Жигровића.

464. „Свадбено путовање,“ шаљива игра у 2 чина, од Р. Бенедикса, превео др. Д. Деметер.

465. „Све бѣри за вољу,“ шаљива игра у 1. чину, од Салинга, превео (?).

466. „Стари каплар,“ карактерна прта у 5 чинова, од Рајхарта, превео (?).

467. „Супрузи,“ шаљива игра у 3 чина, од (?), превео (?).

468. „Свечаност у Бајони,“ трагедија у 5 чинова, од (?), превео (?).

469. „Сиротињски одветник,“ драма у 5 чинова, од П. Мориса, превео (?).

470. „Слика Жанете,“ шаљива игра у 2 чина, од В. Ђорђевића.

471. „Сестра Тереза,“ драма у 5 чинова, написао В. Чикони, превео (?).

472. „Смрт кнеза Доброслава,“ трагедија у 5 чинова, од М. Бана.

473. „Тко зна чему је то добро,“ шаљива игра у 1. чину, од А. Коцебуа, превео Галац.

474. „Три оца на један пут,“ шаљива игра у 1. чину, од А. Коцебуа, превео Галац.

475. „Тестар резанац,“ шаљива игра у 1. чину, написао Бајерле, превео Зоричић.

476. „Турци у Босни,“ жалосна игра у 5 чинова, од Ј. С. Поновића.

477. „Три љубавника на проби,“ изворна шаљива игра у 2 чина, од И. Цара.

478. „Теута,“ изворна трагедија у 4 чина, од дра Д. Деметра.

479. „Тамница,“ шаљива игра у 4 чина, од Р. Бенедикса, превео Дежелић.

480. „Тома Морус,“ драма у 5 чинова, од Силвија Пелика, превео Хорват.

481. „Тридесет год. из живота карташа,“ позоришна игра у 3 чина, од (?) превео С. Димитријевић.

(Наставиће се.)

Л И С Т И Њ И.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(„Женске сузе“, „Доктор Робин.“) Оба ова комада приказана су 26. фебруара. У првом комаду преузео је улогу Миланову Сајевић у место оболелог Недељковића, па ако је комад ипак добро ишао, то служи преузимању тек на част. У другом комаду, у ком сваки поље вештији глумац радо приказује Герика, што му се у тој улози довољно прилике даје, да покаже колико ваља и као приповедач, и као немоћан старац, и као љубавник, и као пијанац, и као пријатељ, и као глумац у лепом смислу те речи, — показао је и наш Ружић, да за њега „нема тешке улоге.“ Нарочито у сцени кад се претвара да је пијан, тако је верно и истинито обележио све стадије пијанства, да нико није могао посумњати, да није заиста пијан. Шта више и сам смеј и осмејивање му беше као у човека, који се добро накитио вином. Тако исто беху му речи пуне ватре, љубавног жара и заноса кад оно као Ромео ускликне: „Изреци још један пут, дивни анђеле! Анђеле неба! О, изреци још један пут!“ Већ то неколико речи отвориле су нам лепу перспективу како би ваљао за целог Ромеа. Да је Л. Маринковићева тежака положја имала поред таког Герика-Ромеа, по себи се разуме, па јој тако само на част служи, што се знала наћи у том свом тешком положају. Још само нека други пут боље и снажније означити, да јој „љубав нема граница,“ па ће одмах бити вредна премица своје Ромеју. —

М У З И К А.

* (Владислав Хуњади.) Мора се признати, да Мађари знају истакнути и у уметничким стварима народни момент. То показује и њихово обожавање Ф. Листа. Они знају да сложе интерес за уметност са својим веома озбиљним патриотизмом, и кад славе уметника и његов рад, онда ће се уједно на такој светковини за цело распламтети и радост о напретку и полету саме домовине. Така једна светковина била је у Пешти 12. (24.) фебруара о. г. Тога дана славили су Мађари опет таку светковину, која је у свези са развитком мађарске народности, а то је 200-инита представа опере „Владислава Хуњадије“ у народном позоришту у Пешти. Ту је оперу написао Ф. Еркел. Тај музичар појавио се у прво доба мађарскога позоришнога развитка у правоме смислу; њега дакле свакако ваља сматрати као творца мађарске опере. С тога је и прва представа поменуте опере, године 1835, имала свечан карактер. Од то доба је та опера један од најмилијих позоришних комада, и хуњадски марш из ње свирају готово све европске војске. У бахово време, кад животне изјаве народнога духа, и на самом невином пољу уметности и наука, беху потиснуте у најуже међе, сматрала се представа „Владислава Хуњадије“ свагда као нека демонстрација. За нас Србе знатан је Еркел по томе, што је ове зиме саставио оперу „Ђурађ Бранковић“, по познатој драми тога имена. Та ће се опера још овог пролећа певати. Ваља признати, да Мађари знају поштовати своје капацитете — врлина, коју немају сви народи у истој мери.

Издаје управа српског народног позоришта.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

43. ПРЕДСТАВА.

ВАН ПРЕТПЛАТЕ.

У НОВОМЕ САДУ У НЕДЕЉУ 10. МАРТА 1874.

ПО ДРУГИ ПУТ:

ПРИСНИ ПРИЈАТЕЉИ.

Шаљива игра у 4 чина, написао В. Сарду, с француског превео М. И. Стојановић.

О С О Б Е:

Косад, богаташ	Лукић.
Џецилија, његова жена	Ј. Сајевића.
Јулија, његова ећи од прве жене	Л. Маринковића.
Толозан, доктор	Ружић.
Морис	Сајевић.
Марека } пријатељи косадови	Недељковић.
Виње }	Зорић.
Абдала }	Марковић.
Вињејева жена	Ј. Маринковића.
Рафаило, марекатов син	Б. Хаџића.
Јованка, слушкиња код Косада	М. Недељковића.
Дансло } суседи косадови	Добриновић.
Ришодјер }	Божовић.
Лоран, слуга код Косада	Петровић.
Бантован " "	Соколовић.

Више слугу и слушкиња. — Збива се у Вил-Давреју, на добру косадовом.

У среду 13. марта први пут: „ЖЕНЕ У УСТАВНОМ ЖИВОТУ.“ Шаљива игра у 3 чина, од Коломана Тота, превео Јустин Милан Шимић.

Ко од наших претплатника жели своја места за ову представу задржати, нека се изволи тога ради пријавити у позоришној писарници најдуже до 11. сахата пре подне.

Поштовани претплатници умољавају се, да би изволили исплатити други а већ сада и трећи део своје претплате или у трговини браће Поповића или у вече на каси.

Н. НЕДЕЉКОВИЋ излази данас први пут на позорницу после своје болести.

ВОЛУЈУ: Ј. ПОПОВИЋЕВА, Л. ХАЏИЋЕВА, А. ПЕШИЋ.

ПОЧЕТАК У 7 А СВРШЕТАК У 10 САХАТА.